

ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

НАУЧНО - СТРУЧНА ТРИБИНА

„НАСТАВНИКОТ – НЕКОГАШ, ДЕНЕС, УТРЕ “

5. 10. 2013 година, Штип

За издавачот:

проф. д-р Соња Петровска, декан

Издавачки совет:

проф. д-р Саша Митрев

проф. д-р Блажо Боев

проф. д-р Емилија Јаневиќ-Ивановска

доц. д-р Кирил Барбареев

Уредувачки одбор – Editorial Board:

проф. д-р Снежана Јованова Митковска

проф. д-р Снежана Мирасчиева

доц. д-р Кирил Барбареев

доц. д-р Билјана Попеска

пом.асс. м-р Јадранка Рунчева

Јазично уредување - Language Editor:

Марија Иванова (македонски јазик)

м-р Снежана Кирова (англиски јазик)

Техничко уредување – Technical Editing:

доц. д-р Билјана Попеска

пом.асс. м-р Јадранка Рунчева

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

371.124(497.7)(062)

НАСТАВНИКОТ некогаш, денес, утре [Електронски извор] :
научно-стручна трибина. - Текст во PDF формат. - Штип : Универзитет
"Гоце Делчев", Факултет за образовни науки, 2014

Начин на пристап (URL): <http://e-lib.ugd.edu.mk/naslovna.php>. -
Фусноти кон текстот. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот
на ден 12.11.2014. - Abstracts кон трудовите. - Библиографија кон
трудите

ISBN 978-608-244-116-0

а) Наставници - Улога и функција - Воспитно-образовен процес -
Македонија - Собири
COBISS.MK-ID 97349898

СОДРЖИНА

Снежана Мирасчиева

НАСТАВНИКОТ - НЕКОГАШ И ДЕНЕС **Error! Bookmark not defined.**

[Владо Петровски, Даниела Коцева](#)

НАСТАВНИКОТ - СОВРЕМЕНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА **Error! Bookmark not defined.**

[Јулијана Мијалов](#)

НАСТАВНИКОТ ПОТТИКНАТ ОД МИНАТОТО; СПРЕЧЕН ВО ДЕНЕШНИЦАТА **Error! Bookmark not defined.**

[Лидија Јовановска, Убавка Шаклева](#)

КОМПЕТЕНЦИИ НА НАСТАВНИКОТ **Error! Bookmark not defined.**

[Снежана Јованова - Митковска](#)

ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ УЛОГИ И ПРЕДИЗВИЦИ НА ВОСПИТУВАЧОТ ВО СОВРЕМЕНОТО ОПШТЕСТВО..... **Error! Bookmark not defined.**

[Деспина Сивевска, Билјана Пешова, Билјана Попеска](#)

КАРАКТЕРИСТИКИ НА (НЕ)УСПЕШЕН НАСТАВНИК..... **Error! Bookmark not defined.**

[Милена Јакимовска](#)

АВТОРИТЕТОТ НА НАСТАВНИКОТ НЕКОГАШ И ДЕНЕС **Error! Bookmark not defined.**

[Трајче Стојанов](#)

ВО ОДБРАНА НА EX CATHEDRA **Error! Bookmark not defined.**

[Емилија Петрова - Ѓорѓева](#)

НОВИ ПРИСТАПИ НА ВОСПИТУВАЊЕ НА ДЕЦАТА ВО СОВРЕМЕНИ УСЛОВИ.. **Error! Bookmark not defined.**

Елена Мирасчиева

НАСТАВНИКОТ ВО ИНДИВИДУАЛНАТА НАСТАВА ПО ФЛЕЈТА ДЕНЕС**Error! Bookmark not defined.**

[Соња Петровска](#)

СОРАБОТКАТА СО РОДИТЕЛИТЕ - ПРЕДИЗВИК ЗА НАСТАВНИЦИТЕ ВО 21 ВЕК**Error! Bookmark not defined.**

[Билјана Попеска](#)

СТАВОВИТЕ НА НАСТАВНИКОТ И ЛИЧНИТЕ АФИНИТЕТИ – ДЕТЕРМИНАНТИ ЗА
ЕФИКАСНА РЕАЛИЗАЦИЈА НА ФИЗИЧКОТО ВОСПИТАНИЕ **Error! Bookmark not defined.**

[Виолета Петковска](#)

ПРИМЕРИ ЗА ПРАКТИЧНА РЕАЛИЗАЦИЈА НА ЧАСОВИ ЗА ЛИКОВНО-ЕСТЕТСКА
ПРОЦЕНА..... **Error! Bookmark not defined.**

[Татјана Атанасова - Пачемска, Зоран Трифунов](#)

КРЕИРАЊЕ И КОРИСТЕЊЕ НА Е-ТЕСТОВИ ЗА УЧЕНИЧКА ЕВАЛВАЦИЈА..... **Error!**
Bookmark not defined.

[Даниела Коцева, Владо Петровски, Снежана Мирасчиева](#)

СТРУЧНАТА ПОДГОТВЕНОСТ НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВАТА
ПО РЕЛИГИСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА **Error! Bookmark not**
defined.

УДК: 37.014.523 (497.7)

**СТРУЧНАТА ПОДГОТВЕНОСТ НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА
НАСТАВАТА ПО РЕЛИГИСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ВО РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА**

Даниела Коцева¹, Владо Петровски², Снежана Мирасчиева³

^{1,2,3} *Факултет за образовни науки, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип*

Апстракт:

Во последните неколку години често сме доведени во ситуација да полемизираме и дебатираме за позицијата, улогата и функционирањето на религиското образование во училиштата во Република Македонија. Дилемите околу воведувањето на религиското образование во Република Македонија се сè уште актуелни и неисцрпна тема околу која се вжештуваат сите општествени структури, поаѓајќи од социолозите, теолозите, политичарите, родителите, наставниците. Единствени земји во кои не се реализира веронауката како посебен училишен предмет во државните училишта се: Франција, Црна Гора, Албанија и Македонија. Европските држави кои имаат некаков вид веронаука во училиштата, се соочуваат со пораст на плурализмот во верувањата, вредностите и начинот на живеење. Постоењето на веронауката во образованието во државните училишта, секоја земја го регулира во согласност со карактеристиките на нејзината владина, политичка, социјална структура и принципи, како и со традицијата, културата, демографските услови и карактеристиките на образовниот систем. Сепак, реализацијата на религиското образование како нешто ново во училиштата, воопшто, претставува предизвик за *нашиот воспитно-образовен систем, за нашата младина, за нашата Црква, за нашето општество*. Клучни зборови: образовен систем, религиско образование, предизвик, различност, соработка.

**PROFESSIONAL COMPETENCE OF TEACHERS IN THE REALIZATION OF THE
STUDY PROGRAMME FOR RELIGIOUS EDUCATION IN THE REPUBLIC OF
MACEDONIA**

Daniela Kocева¹, Vlado Petrovski², Snezana Mirascieva³

^{1,2,3} *Faculty of Educational sciences, University “Goce Delcev”, Stip*

Abstract:

In the last few years we are often put in a situation to discuss and debate the position, role and functioning of religious education in schools in the country. Dilemmas about the

introduction of religious education in Macedonia are still current and an inexhaustible theme around which all social structures are heating up starting from sociologists to theologians, politicians, parents, and teachers. The only countries that do not implement religious education as a separate school subject in state schools are France, Montenegro, Albania, and Macedonia. European countries having some form of religious education in schools are facing increased pluralism in beliefs, values and lifestyles. The existence of religious education in public schools is regulated in each country in accordance with the characteristics of its government, political and social structure and principles, as well as tradition, culture, demographic conditions and characteristics of the educational system. However, the implementation of religious education as something new in schools is a challenge for our educational system, our youth, for our church, and for our society.

Keywords: educational system, religious education, challenging, diversity, cooperation.

Вовед

Во мултикултурна Европа, образованието не е само средство за подготвување на поединецот за пазарот на трудот, за поддршка на личниот развој и за обезбедување широка образовна основа. Училиштата, исто така, претставуваат важен форум за подготвување на младите за учество во животот како активни граѓани. Тие се одговорни за насочување и за обезбедување поддршка за младите во стекнувањето на знаењето и развивањето на ставовите што се неопходни за живот во сите аспекти на едно општество или, пак, за обезбедување стратегии за да се стекнат со таквите знаења и ставови, и им овозможуваат да ги разберат и да ги стекнат вредностите што лежат во основата на демократскиот живот. Исто така, ги запознаваат младите со почитувањето на човековите права, како основа за управување на разновидноста и за поттикнување на отвореноста кон различните култури. Во рамките на формалните наставни планови и програми, меѓукултурната димензија е застапена во сите предмети. Некои од најважните предмети во оваа смисла се историјата, изучувањето на јазиците и наставата за религијата и уверувањето. Образованието, во областа на религијата и уверувањето во меѓукултурниот контекст, обезбедува знаење за сите светски религии и за нивната историја и му овозможува на поединецот да ги разбере религиите и уверувањата и да ги избегне предрасудите.

Овој пристап го прифатија Парламентарното собрание на Советот на Европа, Европскиот суд за човекови права и ЕЦПР (ECRI)²². Во 2007 година, европските министри за образование ја подвлекоа важноста на мерките за подобрување на меѓусебното разбирање кај културните и/или верските заедници преку училишното образование, врз основа на споделените начела на етиката и демократското граѓанство. Без оглед на тоа, каков систем за верско образование преовладува, во наставата треба да се земе в предвид разновидноста на религиите и на уверувањата.

Состојбата на религиското образование

Поаѓајќи од Европа и нејзиниот хетероген состав, она што може да се сумира како карактеристика за сите земји е фактот дека сите имаат некаков вид на верско образование. Постојат бројни искуства во поглед на тоа како се реализира овој тип

на образование. Секоја држава, зависно од своите потреби и од констелацијата на верските односи, кај себе го гради системот на верско образование во јавните училишта.

Република Македонија, наоѓајќи се на Европскиот континент, и покрај тоа, што не е дел од европското семејство, сепак ги споделува карактеристиките на мултиетничко, мултикултурно и мултиконфесионално општество. Мултикултурализмот, како нова општествена појава, е дел од нејзиното секојдневие. Во една мултиетничка држава и мултирелигиско општество, религијата има специфично значење и е составен дел на етносот. Македонија е земја на различни вери и е општествено ткиво кое подлежи на безброј делби. Воведувањето на веронауката во училиштата во Република Македонија, беше и сè уште е нож со две острици, бидејќи колку што може истата да помогне во осознавањето на другите, различните, исто толку постои можност да ги зајакне веќе постоечките делби. Македонија, како единствена земја во регионот, за прв пат во својата историја размислува сериозно за имплементацијата на верското образование, што е сериозно за поздравување, имајќи го во вид фактот дека претставува една од неколкуте европски земји (заедно со Франција, Црна Гора и Албанија), во кои не се реализира ваков тип на образование. Прашањето за верско образование веќе се наоѓа на една повисока позиција (за разлика од претходниот период: Дали тоа ќе биде воведено?), сега се поставува прашањето: Во каква форма и за кого ќе биде воведено? Воведувањето на веронаука во системот за јавно образование на Република Македонија, наложува внимателност при концепирањето и реализирањето на наставниот предмет.

Претходниот обид за воведување на религиското образование падна на Уставен суд, како резултат на бројните недостатоци кои произлегоа во 2003 година. Претходната наставна програма по предметот Веронаука, беше со изразито теолошки (конфесионален тип) карактер; нагласокот беше ставен врз учење вера т.н. веропоука, изведувачи на наставата беа свештени лица, а учениците беа поделени на верска основа. Токму поради тоа, таа беше оценета, од страна на Уставниот Суд, како верско дејствување во рамки на државни институции, и како таква – во спротивност со уставната гаранција за слободата на верското уверување од член 16, став 1, слободата на вероисповеста од член 19, став 1 и 2, како и со принципот за одвоеност на државата од верските заедници и религиозни групи од амандман седум од Уставот, но исто така, и со членот 13, од Законот за основното образование, кој изрично забранува верското дејствување во основните училишта. Програмата се заснова на учење вера, се воведува во пониските одделенија на основното образование, се изведува од свештени лица, а учениците на часовите се делат на верска основа, тогаш таа претставува верско дејствување. На некој начин самата програма беше избрзана, несоодветна и некомплетна од многу аспекти. Еден од тие аспекти е и тоа дека, наставата по предметот Веронаука, беше воведена во системот на јавно образование преку министерско решение за донесување програма, а Законот за основното образование, во ниту една своја одредба не предвидува воведување на настава преку донесување на решение. Настава по предметот Веронаука треба да се воведо со министерски акт-Програма. Во овој труд, сепак, ќе разгледаме дел од контроверзните дилеми кои сè уште го следат религиското образование во училиштата и на кое, сè уште, се гледа со страв

и сомнеж во неговата реализација (после експлозивното медиумско експонирање во јавноста). Она на што посебно ќе се задржиме во овој труд, е спремноста, подготвеноста и стручната оспособеност на оние кој ја реализираат наставата по религиско образование.

Форми на религиското образование

Како основни форми во кои се јавува религиското образование се конфесионалното и неконфесионалното. Онаму каде преовладува ставот дека е потребно образование кое ќе произведе традиционални вредности и каде се очекува да ги оспособи учениците да се справат со различните религиозни тенденции, се применува конфесионалниот модел на образование. Конфесионалното верско образование е систем кој ги внесува слушателите во суштината на религиозниот систем на кој му припаѓа слушателот. Таму се изучува верата, заветот, светите книги, тајните и сè она кое е битно за изградба на еден верник.

Наспроти тоа, конфесионалниот модел на верско образование е извор на информации и запознавање со културолошкиот, општествениот и традиционалниот феномен на религиите во наша близина и насекаде во светот. Овој тип на верско образование се потпира на поинаков пристап и поинакви методи, а како крајна цел има сосема поинакви поенти од конфесионалното религиско образование. Неконфесионалниот модел е со основна цел да се изучат основните религиски системи и учења. Во таа насока неконфесионалното образование се применува како посебен предмет посветен на изучувањето на светските религии или како интегрирано образование преку предметите: Историја, Социологија, Етика, Граѓанско образование и сл.

Постои огромна разлика и по прашањето кој го предава едниот, а кој другиот тип на верско образование. Конфесионалното, е во тесна врска со теолозите, а неконфесионалното, е занает на историчари, социолози, филозофи и теолози. Самата уникатност и модел за реализирање на овој тип на настава, останува апсолутен избор на државата како ќе го примени и реализира во јавното образование. Но, сепак, ниту еден модел не може да се пофали со својата совршеност, сите тие имаат и предности и недостатоци. Овој тип на образование подлежи на многу критики во европските земји, истите се соочуваат со бројни проблеми при реализацијата на истото. Но, како препишано кај сите, она на што посочуваат како проблем бројни држави во светот е токму профилот, стручната подготвеност и способност на наставниците за реализацијата на овој тип на настава. Дали и колку истите се оспособени за реализација на настава, какви знаења и вредности ќе пренесат на своите ученици, може ли тие да влијаат врз верската определба кај учениците итн. Во различни земји, религиското образование се реализира од социолози, филозофи на религијата, па се до теолози. Кои се вистинските учители и носители на овој тип на образование, е сè уште дискутабилно.

Дополнително се поставуваат прашањата дали нашиот образовен систем поседува капацитети, потребни за соодветна педагошка интерпретација на религиозните содржини, во согласност со возраста на децата и младите и дали различните религиозни институции и различните религиозни, етнички, лингвистички и културни

заедници во рамки на Република Македонија, се подготвени да поддржат и кадровски да помогнат ваков вид на религиско образование кој ќе има за цел промовирање на толеранцијата и меѓурелигискиот дијалог(Како за пример, Велика Британија во склоп на неколку факултети има развиено специјалистички курсеви за наставен кадар по религиско образование, вклучувајќи ги и малцинските религиозни заедници). Вреди да се спомне и нашиот обид да се следи истиот пример за отворање на специјалистички студии за наставен кадар по религиско образование на Факултетот за образовни науки при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип на кој се специјализираа дипломирани теолози и добија базични знаења и информации околу содржината, наставните форми и средства потребни за еден ваков специфичен тип на настава. Но, и покрај обуките кои траеја низ институциите на државата, самите теолози чувствуваат морална одговорност и подготвеност за наставата. Неопходно, пред сè за успешна реализација на религиското образование, е наставникот да биде стручно оспособен подготвен за работа со деца, адаптирајќи ги и приложените содржини на нивните потреби, можности и знаења. Обуките, специјализацијата на ваквите кадри, е непрестајна и актуела насекаде во светот, имајќи ја во предвид нивната одговорна улога во пренесувањето на религиските содржини, начинот на кој истите ќе бидат презентирани и усвоени од учениците и принципите кои доследно ќе ги почитуваат.

Согледувања

Она што е посочено во трудот претставува дел од една фактичка состојба, не само во Р. Македонија, туку и пошироко во Европа. Накратко се посочени и отворени еден мал дел од бројните прашања и дилеми кои сè уште подлежат на понатамошна анализа. Евидентен е јазот кој постои помеѓу националностите и религиите којшто особено се манифестира во образовните институции во кои постои поделба врз национална, јазична и верска основа. Се создаваат чисти национални паралелки, училишта, универзитети. Младите, наместо да го збогатуваат своето знаење едни за други, за жал, живеат и учат изолирано едни од други. Токму затоа, наставниците стручно оспособени за реализација на ваков вид образование, преку наставните содржини, треба да помогнат во развивањето на една религиозна култура, која имплементирајќи ја во образовниот систем, ќе помогне во меѓусебно запознавање на ентитетите и етнитетите, и во изградба на мултикултурно општество со мултидимензионален поглед.

Литература:

1. Грозданоски, Р, (1998), *„Веронауката во училиштата“*, Скопје, Зборник на Богословскиот факултет 4/1998
2. Мирасчиева, С., Петровски, В., (2010), *„Методика на наставата по религиско образование“*, Штип: Универзитет „Гоце Делчев“
3. Palmer, M., (2002), *“World religions”*, London: Times books
4. Schreiner, P., (2005), *“Religious Education in Europe”*, Oslo: Oslo University
5. Тимовски, В., (2005), *„Религијата и образованието – соочување со веронауката“*, Скопје: Феникс

6. Faulkner, Joseph E. (ed.), *"Religion influence in Contemporary Society"*, Columbus, Ohio: Charles E. Merrill Publishing
7. Hasall, A., Roebben, B., (2006), *"Intercultural and Interfaith Dialogue Trough Education"*, Religious Education, vol.101, No.4,